

Т.А. Плугатар,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
Е.В. Катаєва

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ УКРАЇНИ

У статті на основі аналізу доктринальних підходів, правового регулювання і практики здійснення правосуддя у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України, розкрито проблеми розмежування судової юрисдикції, визначено сутність і зміст юрисдикції адміністративних судів України щодо вирішення адміністративних справ, сформульовано пропозиції щодо внесення відповідних змін до чинного законодавства України, спрямовані на підвищення якості й ефективності здійснення судового захисту прав, свобод і законних інтересів осіб у публічно-правових відносинах від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Ключові слова: адміністративний суд, адміністративне судочинство, юрисдикція, компетенція, публічно-правовий спір, адміністративна справа.

В статье на основе анализа доктринальных подходов, правового регулирования и практики осуществления правосудия в порядке, установленном Кодексом административного судопроизводства Украины, раскрыты проблемы разграничения юрисдикции, определена сущность и содержание юрисдикции административных судов Украины по решению административных дел, сформулированы предложения по внесению соответствующих изменений в действующее законодательство Украины, направленные на повышение качества и эффективности осуществления судебной защиты прав, свобод и законных интересов лиц в публично-правовых отношениях от нарушений со стороны субъектов властных полномочий.

Ключевые слова: административный суд, административное судопроизводство, юрисдикция, компетенция, публично-правовой спор, субъект властных полномочий, административное дело.

On the basis of an analysis of doctrinal approaches, regulation and practice of justice in the manner prescribed by the Administrative Code of Ukraine, the problems of demarcation of jurisdiction are revealed, the essence and content of the jurisdiction of the administrative courts of Ukraine to resolve administrative cases are defined, several proposals for appropriate amendments to the applicable Ukraine legislation aimed at improving the quality and effectiveness of judicial protection of rights, freedoms and lawful interests of persons in public law relations from violations by government entities are formulated .

Keywords: administrative court, administrative proceedings, jurisdiction, competence public-law dispute, authority, administrative case.

Завданням подальшого розвитку правосуддя в Україні є реальне забезпечення верховенства права і права кожного на справедливий судовий розгляд незалежним та неупередженим судом, що передбачає, насамперед, забезпечення доступності

правосуддя, справедливої судової процедури, незалежності, безсторонності та професіоналізму суддів.

Запровадження спеціалізації судів, зокрема формування системи адміністративних судів, розпочалося 6 липня 2005 р., коли Верховною Радою України було ухвалено Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАСУ), в якому визначено повноваження адміністративних судів щодо розгляду адміністративних справ, порядок звернення до адміністративних судів і порядок здійснення адміністративного судочинства. І, хоча глава 2 розділу II КАСУ має назву “Адміністративна юрисдикція і підсудність адміністративних справ”, однією з проблем, що виникає на практиці, є визначення судової юрисдикції та віднесення конкретної справи до компетенції адміністративного суду. У доктринальній площині також не вироблено єдиного розуміння поняття адміністративної юрисдикції, не чітко відмежовується це поняття від суміжних із ним понять, таких як підсудність та підвідомчість, відсутні чіткі критерії розмежування судової юрисдикції, що зумовлює потребу дослідження цих питань.

Окремі аспекти адміністративної юрисдикції, діяльності адміністративних судів, правового статусу суб’єктів адміністративного судочинства досліджували В. Авер’янов, О. Бачун, В. Бевзенко, А. Берлач, С. Бондар, А. Борко, І. Бородін, П. Вовк, Ю. Георгієвський, С. Ківалов, Т. Коломоєць, К. Кобилянський, І. Коліушко, О. Константний, Р. Куйбіда, Н. Нижник, О. Міщенко, О. Муза, О. Пасенюк, А. Руденко, А. Рябченко, О. Рябченко, А. Селіванов, О. Свида, В. Скавронік, М. Смокович, В. Сьоміна, І. Шруб та інші науковці. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, які мають важливе теоретичне і практичне значення, чимало питань порушеної проблеми й дотепер залишаються недостатньо дослідженими. З огляду на це, постає потреба в застосуванні комплексного теоретичного і методичного підходу до оцінювання ефективності судового захисту фізичними та юридичними особами своїх прав, порушених у публічно-правових відносинах з боку суб’єктів владних повноважень, що дозволить не лише виявити проблеми й недоліки запропонованої законодавцем моделі визначення компетенції адміністративних судів, а й запропонувати конкретні напрями їх вирішення. Адже неправильне визначення суду, у якому підлягає розгляду справа, тягне за собою скасування судового рішення та закриття провадження у справі, і особа змушена звертатись із такою ж позовною заявою до суду іншої юрисдикції, що призводить не лише до тривалого розгляду справи і нерозв’язання спору в розумний строк, а й до порушення права кожного на справедливий розгляд справи. З огляду на це, *мета статті* полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу доктринальних підходів, правового регулювання і практики здійснення правосуддя у порядку, встановленому КАСУ, розкрити проблеми розмежування судової юрисдикції та сформулювати пропозиції щодо внесення відповідних змін до чинного законодавства України, спрямовані на підвищення якості й ефективності здійснення судового захисту прав, свобод і законних інтересів осіб у публічно-правових відносинах від порушень з боку суб’єктів владних повноважень.

Як відомо, судова юрисдикція є сферою компетенції судових органів, що зумовлює зміст їх діяльності. Юрисдикція адміністративних судів України щодо вирішення адміністративних справ як основний інститут захисту й охорони прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин – це врегульована законом діяльність судів (суддів) із розгляду та вирішення публічно-правових спорів шляхом перевірки та надання оцінки діям, рішенням та/або бездіяльності суб’єктів владних повноважень, інших суб’єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання

делегованих повноважень та повноважень, переданих шляхом укладання договору на предмет їх відповідності чинному законодавству України.

Юрисдикція адміністративних судів України щодо вирішення адміністративних справ відповідно до ст. 17 КАСУ поширюється на правовідносини, що виникають у зв'язку зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, а також у зв'язку з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень шляхом виборів або референдуму. Юрисдикція адміністративних судів поширюється на такі публічно-правові спори: 1) спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності; 2) спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби; 3) спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень; 4) спори, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів; 5) спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених Конституцією та законами України; 6) спори щодо правовідносин, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму [1].

Як бачимо, у ст. 17 КАСУ законодавець застосував абстрактний спосіб викладення адміністративно-правових норм, що стосуються юрисдикції адміністративних судів.

У п. 3 постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20.05.2013 № 8 “Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів” зазначено, що, “вирішуючи питання про віднесення норми до публічного права, а спору до публічно-правового, суди повинні враховувати загальнотеоретичні та законодавчі критерії” [2]. Зрозуміло, що суддя не наділений правом здійснювати доктринальне тлумачення правової норми в сукупності із критичним аналізом приписів чинного законодавства, а тому наведене положення має переважно теоретичне значення.

Визначений у ст. 17 КАСУ перелік публічно-правових спорів залишається відкритим, оскільки він сформований, виходячи зі специфіки функцій та компетенції суб'єктів владних повноважень. Однак трансформація праворозуміння суті й змісту діяльності суб'єктів владних повноважень з панівної, імперативної на таку, що обслуговує суспільні потреби, зумовлює викладення норми ст. 17 КАСУ в редакції, що встановлюватиме перелік категорій публічно-правових спорів, виходячи не зі специфіки діяльності суб'єктів владних повноважень, а з конкретних порушень прав, свобод фізичних осіб, прав та законних інтересів юридичних осіб у публічно-правових відносинах. Зрозуміло, що за такого підходу право звернення суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду набуває декларативного характеру і втрачає актуальність, залишаючи при цьому право звернення громадянина, юридичної особи у разі порушення його права внаслідок прийняття владного рішення суб'єктом владних повноважень [3, с. 74–75].

На нашу думку, у ч. 2 ст. 17 КАСУ потрібно визначити конкретно публічно-правові спори, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів, зокрема: 1) спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності; 2) спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби; 3) спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень; 4) спори, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними

адміністративних договорів; 5) спори за зверненням суб'єкта владних повноважень на реалізацію його повноважень у випадках, встановлених Конституцією та законами України; 6) спори щодо правовідносин, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму.

Окремої уваги потребує питання оскарження правових актів у порядку адміністративного судочинства. Вважаємо, що такий акт не може бути виведений з-під контролю судів на предмет його конституційності та законності або щодо його відповідності правовому акту вищої юридичної сили. До правових актів, які можуть оскаржуватися в адміністративних судах належать рішення суб'єктів владних повноважень, дія яких поширюється на невизначене чи визначене відповідними ознаками коло осіб, і які призначені для неодноразового застосування щодо цього кола осіб. Крім того, до них належать правові акти індивідуальної дії, дія яких поширюється на конкретних осіб чи які стосуються конкретної ситуації. Тобто можна сказати, що ці правові акти встановлюють не загальні правила поведінки як нормативно-правові акти, а конкретні приписи для конкретної особи, застосовуються одноразово і мають вичерпну дію.

Слід також зупинитися на особливостях провадження в окремих категоріях адміністративних справ щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які встановлені КАСУ, зокрема: у справах щодо оскарження нормативно-правових актів, щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державної виконавчої служби, якщо законом не встановлено іншого порядку оскарження, щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності, що обмежують реалізацію права на мирні зібрання. Так, рішення, дії або бездіяльність державної виконавчої служби можна оскаржити за правилами адміністративного судочинства, якщо такі рішення, дії або бездіяльність не пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних та господарських справах. Суд контролює виконання судових рішень у цивільних та господарських справах у порядку, що встановлено відповідно розділом VII ЦПК України і ст. 1212 ГПК України. І хоч за предметною спрямованістю таке оскарження є публічно-правовим спором, проте воно нерозривно пов'язане із виконанням судового рішення, тому судовий контроль за виконанням судових рішень здійснює суд, який видав виконавчий документ. У всіх інших випадках, коли оскарження рішень, дій або бездіяльності державної виконавчої служби не віднесено до юрисдикції інших судів, воно є предметом юрисдикції адміністративних судів. Водночас необхідно враховувати, що ст. 383 ЦПК України і ст. 1212 ГПК України визначено обмежене коло осіб, які мають право оскаржити рішення, дії та бездіяльність органів державної виконавчої служби щодо виконання судових рішень у порядку цивільного та господарського судочинства, а тому справи за зверненням інших осіб на рішення, дії чи бездіяльність органів державної виконавчої служби при виконанні зазначених судових рішень належать до компетенції адміністративних судів [4].

З цього приводу слушним є зауваження А. Осадчого, який зазначає, що хоча здебільшого на публічно-правові спори поширюється адміністративна юрисдикція, деякі їх різновиди вирішуються за правилами інших видів судочинства, при цьому правильне розмежування юрисдикції судів щодо розгляду таких справ буде гарантією права на ефективний судовий захист у публічно-правовій сфері [5, с. 106].

Зауважимо, що у випадках, коли надійшла позовна заява із вимогами, що не підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства, це є підставою для відмови у відкритті провадження у такій справі відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 109 КАСУ. У випадках, коли провадження у справі було відкрито після з'ясування,

що вона не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, провадження має бути закрито на підставі п. 1 ч. 1 ст. 157 КАСУ незалежно від того, суд якої інстанції розглядає справу – першої, апеляційної чи касаційної. Тому відповідач, заперечуючи проти позову, за наявності підстав може посилатися на те, що провадження відкрито у справі, розгляд якої не належить до адміністративної юрисдикції. З огляду на зазначене і для покращення доступу кожного до судового справедливого захисту необхідно закріпити у КАСУ механізм, який не дасть суду можливості повернути заяву через непідсудність чи неналежність до юрисдикції суду, тобто суд, який отримав заяву, повинен буде сам передати її за належністю. Мається на увазі, що обов'язок правильно визначити юрисдикцію та підсудність справи варто перекласти із позивачів на суди. У зв'язку з цим слід доповнити КАСУ новою ст. 17¹ “Передання справи з адміністративного суду до суду іншої юрисдикції”, і внести відповідні зміни до ч. 6 ст. 109, ч. 2 ст. 157. Також потрібно ст. 202 доповнити новою ч. 2, у якій передбачити, що розгляд справи з порушенням правил про адміністративну юрисдикцію або підсудність не може бути підставою для скасування судового рішення, якщо особа, яка брала участь у справі і його оскаржує, не посилалася на ці обставини в суді першої інстанції.

Необхідно також звернути увагу на процедуру досудового врегулювання спору, яка в адміністративному процесі набула форми процедури примирення.

Примирення – це, з одного боку, угода між сторонами про завершення публічно-правового спору, а з іншого – врегулювання матеріальних (позитивних) публічно-правових відносин. Тому примирення за своєю природою є складним юридичним явищем, зміст якого становить договір як угода у площині матеріального публічного права і ряд елементів процесуального характеру. Можна навіть сказати, що це своєрідний матеріально-правовий спосіб захисту суб'єктивного права (як засіб здійснення прав та інтересів в разі їх порушення або оспорювання), поєднання своєрідної правової угоди і спеціально встановлених законом процесуальних дій [6, с. 165]. Зокрема, ст. 113 КАСУ передбачає, що сторони можуть повністю або частково врегулювати спір на основі взаємних поступок. Суддя під час проведення попереднього судового засідання роз'яснює сторонам можливості щодо примирення, а під час судового розгляду лише з'ясовує чи не бажають сторони примиритися. У ст. 136 КАСУ зазначається, що сторони можуть примиритися протягом усього часу судового розгляду або заявити клопотання про надання їм часу для примирення. Тобто з чинної редакції КАСУ вбачається, що суддя лише роз'яснює та з'ясовує, чи не бажають сторони примиритись. Сторони залишаються на самоті щодо розв'язання спору мирним шляхом. Практика західних країн з цього питання свідчить, що суддя повинен більше використовувати свої професійні навички та знання, а не лише надавати оцінку фактам та обставинам. Суддя повинен направити свої професійні знання та навички на допомогу людям у врегулюванні спору. Тому слід удосконалити правовий інститут “примирення” в адміністративній юрисдикції шляхом збільшення повноважень суду, а саме: надати судді повноваження з проведення переговорів зі сторонами з метою досудового врегулювання спору [7, с. 151].

Деякі науковці наголошують на неприйнятності закріплення у КАСУ інституту мирової угоди. Так, О. Боннер стверджує, що “під час розгляду справ, які виникають із публічних правовідносин, не можуть застосовуватися такі категорії позовного провадження, як мирова угода, зміна розміру позовних вимог, відмова від позову, зміна предмету чи підстав позову, визнання позову, зустрічний позов” [8, с. 921]. З позиції В. Бевзенка, примирення – це “закріплений адміністративним процесуальним законодавством прихований спосіб: 1) приховування незаконних

рішень, дій, бездіяльності суб'єктів владних повноважень; 2) уникнення відповідальності суб'єктів владних повноважень перед людиною, громадянином, яка гарантована у Конституції України; 3) впливу на позивача – фізичну (юридичну) особу з тим, аби вона відмовилася від заявлених нею законних вимог щодо поновлення чи захисту публічних прав, свобод, законних інтересів". На його думку, цілком логічним було б виключення зі змісту відповідних статей КАСУ положень про можливість примирення сторін [9, с. 46–47].

Водночас законодавче визначення активної участі судді в примиренні сторін, на наш погляд, буде вагомою передумовою в утвердженні незалежного та справедливого суду, подоланні корупції та відновленні довіри суспільства до судочинства. Процедура досудового врегулювання спору дасть можливість сторонам говорити з нейтральною третьою стороною у неформальній обстановці та висловлювати ті питання, що викликають їхню стурбованість. З'явиться можливість уникнути багатьох проблем, пов'язаних зі змагальною системою і у деяких випадках це дозволить використовувати нестандартний підхід до розв'язання спорів шляхом спільної взаємодії. Крім того, вважаємо, що деталізація на законодавчому рівні процедури примирення сторонами за допомогою професійного судді сприятиме вдосконаленню механізмів захисту прав фізичних та юридичних осіб, зниженню соціальної напруги в суспільстві, дозволить суттєво розвантажити суди і зекономити суттєві видатки державного бюджету на відправлення правосуддя. Крім того, зміна ролі судді від особи, яка нав'язує своє рішення, на особу, яка сприяє сторонам вирішити спір шляхом досягнення взаємного компромісного рішення, буде сприяти підвищенню довіри громадян до суддів та судової влади в цілому. Загалом перевагами такої процедури є: економія не лише часу, а й коштів як для громадян, так і для держави; гарантоване вирішення спору, яким будуть задоволені обидві сторони; конфіденційність як з боку судді, так і з боку сторін; добровільність сторін у прийнятті участі в цих переговорах; відсутність необхідних елементів процесуальної форми та судової процедури, оскільки все відбувається у неформальній обстановці, а це створює певний психологічний комфорт для учасників переговорів, атмосферу довіри та рівноправ'я; гарантоване право на захист прав сторін у судовому порядку, якщо одна зі сторін не буде виконувати угоду, затверджену судом.

Отже, з огляду на викладене вище, доцільно внести в КАСУ відповідні зміни, а саме: 1) доповнити ч. 1 ст. 3 новими пунктом, у якому дати визначення поняття процедури примирення сторін за допомогою професійного судді як врегульований КАСУ процес, спрямований на взаємне добровільне вирішення публічного-правового спору (повністю або частково) сторонами та їх представниками шляхом досягнення взаємоприйняттого (компромісного) рішення, що враховує права та інтереси усіх сторін спору, за участю професійного судді, з використанням його знань та досвіду; 2) розширити зміст ст. 113 КАСУ, доповнивши її правом сторін повністю або частково врегулювати спір шляхом застосування процедури примирення сторін за допомогою професійного судді; 3) доповнити КАСУ новими статтями 113¹–113⁵. Зокрема, у ст. 113¹ "Завдання і принципи процедури примирення сторін за допомогою професійного судді" визначити, що завданням процедури примирення сторін за допомогою професійного судді є примирення сторін, наслідком якого є вирішення спору (всього або його частини) шляхом досягнення сторонами взаємоприйняттого (компромісного) рішення, захист прав та інтересів кожної зі сторін, відновлення правопорядку та гармонізації суспільних, у тому числі публічно-правових відносин. Також потрібно визначити принципи процедури примирення, до яких слід віднести: конфіденційність

(таємниця, яка забезпечується закритістю процедури за клопотанням сторін (сторони) і обов'язком судді не розголошувати будь-які відомості, які йому стали відомі у зв'язку з проведенням досудового врегулювання спору); недопустимість участі судді, який брав участь у процедурі примирення при розгляді справи в судах першої, апеляційної і касаційної інстанції, у перегляді Верховним Судом, а також участі у розгляді заяви про перегляд за нововиявленими обставинами в цій адміністративній справі; добровільність (вільне волевиявлення сторін, яке відповідає їхній внутрішній волі, тобто ніхто не може примусити особу вирішувати справу шляхом примирення); принцип рівності сторін (гарантується рівне ставленням судді до кожної зі сторін, приблизно однаковим часом проведення закритих (приватних) нарад зі сторонами); принцип обов'язковості виконувати умови примирення для кожної зі сторін. У ст. 113² “Процедура примирення сторін за допомогою професійного судді” визначити порядок та форми здійснення суддею процедури примирення, а також передбачити, що у разі вирішення спору і закриття провадження у справі 50 % судового збору повертається позивачу. У ст. 113³ “Права та обов'язки учасників процедури примирення сторін за допомогою професійного судді” визначити учасників процедури примирення, а також їх права і обов'язки. Статтею 113⁴ “Строк проведення процедури примирення сторін за допомогою професійного судді” передбачити, що примирення сторін за допомогою судді має бути проведено якнайшвидше, але протягом не більше трьох місяців. При цьому слід зазначити, що час проведення процедури примирення не має включатися до строку розгляду справи судом.

Статтю 113⁵ “Умови примирення сторін за допомогою професійного судді” присвятити визначенню умов примирення сторін за допомогою професійного судді, а також їх змісту. У ній доцільно передбачити, що сторони, домовляючись про умови примирення, не можуть відступити від положень актів законодавства, якщо в цих актах прямо вказано про це, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів законодавства випливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами. Безперечно, зміст умов примирення не може суперечити інтересам держави й суспільства. Крім того, необхідно закріпити в цій статті, що у разі невиконання однією зі сторін умов примирення, не пов'язаних з діями матеріального характеру, суд за клопотанням іншої сторони поновлює провадження у справі.

Таким чином, можна зробити висновок, що хоча українські суди поки що не стали надійним інститутом захисту прав громадян, однак досвід адміністративного судочинства свідчить про життєздатність системи адміністративних судів в Україні, готовність бути ефективним механізмом судового захисту фізичних та юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин. Безумовно, процес оптимізації судоустрою має здійснюватись синхронно з реформуванням матеріального та процесуального законодавства, адже ефективність судочинства, передовсім, залежить від якості законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36, № 37. – Ст. 446.
2. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20 травня 2013 р. № 8 “Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів” // Юридичний вісник України. – 2013. – № 25.
3. Рябченко О. Предмет судової адміністративної юрисдикції: проблеми реалізації та шляхи їх вирішення / О. Радченко // Захист прав людини в адміністративному судочинстві: сучасний стан і перспективи розвитку в Україні : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю процесуальної діяльності адміністративних судів України (м. Київ, 1–2 жовтня 2015 р.) / За заг. ред. О.М. Нечитайла. – К. : Ваіте, 2015. – С. 72–77.

4. Кодекс адміністративного судочинства України [Текст] : науково-практичний коментар / О.А. Банчук [та ін.] ; заг. ред. Р.О. Куйбіда ; Центр політико-правових реформ. – К. : Юстініан, 2009. – 976 с.

5. *Осадчий А.* Юрисдикція судів з розгляду публічно-правових спорів / А. Осадчий // Юридичний вісник. – 2013. – № 3. – С. 101–106.

6. *Ткач Г.* Інститут примирення сторін в адміністративному судочинстві / Г. Ткач // Вісник Львівського університету. – Серія юрид. – 2011. – Вип. 53. – С. 163–170.

7. *Катаєва Е.В.* Юрисдикція адміністративних судів України щодо вирішення адміністративних справ : дис. ... канд. юрид. наук за спец. : 12.00.07 / Е.В. Катаєва ; ДНДІ МВС України. – К., 2016. – 235 с.

8. *Боннер А.Т.* Производство по делам, возникающим из публичных правоотношений, в ГПК и АПК РФ / В кн. : А.Т. Боннер. Избранные труды по гражданскому процессу / А.Т. Боннер. – СПб, 2005. – 992 с.

9. *Бевзенко В.М.* Примирення в адміністративному судочинстві України : спадок цивільного процесуального законодавства чи дієвий засіб врегулювання публічно-правових спорів? / В.М. Бевзенко // Право і суспільство. – 2009. – № 5. – С. 44–48.

Отримано 01.12.2016